

ՊՐԱԳԻՐ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՏՆՏԵՍԸԿԸՆ ԵՒ ԲՆԸԿԸՆ

ԳԻՏԵԼԵԱՅ

ԺԱ. ՏԱՐԻ ԹԻԻ 11.

1853

ՅՈՒՆԻՍԻ 1.

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Տնական տեսարան մը :

ԿԻՍ գիշերը ժամ մը անցեր էր՝ պզտիկան թեղ մը որուն ձեթը լմնալու վրայ էր, նուազ լոյս մը կը սփռեր ողորմելի խցի մը վեջ՝ ուր որ Լճրանուհին աչքի լոյս թափելով՝ կեցեր հին ու պատուտած զգեստ մը կը կարկրտէր : Խեղճ Լճրանուհի, ո՛վ կարծէր թէ դուն օր մը այս խեղճութեանը հասնիս . մատաղ հասակիդ մէջ՝ համեստ, ճարպիկ ու աշխատասէր վարքդ տեսողները երանի կու տային քու ծնողացդ, երանի առնոց ալ որ զքեզ իրենց մայր պիտի ճանչնային . իսկ հիմա . ո՛հ դու նոյն ես, բայց ուր քու այն ուրախութեան ժպիտներդ . ուր այն գեղեցիկ ակնկալութիւններդ :

Իրեք տարիէ ՚ի վեր խեղճը այս տառապանաց մէջ կը մաշէր իր գեղահասակ որդիքներովը . ու իր ընկերոջը՝ Յակոբայ՝ ցուցուցած ամարդի կերպերուն, ու շուայլ ու անկարգ զեղխութեանցը՝ սէր, հեղութիւն ու արցունք կը պատասխանէր : Ի՞նչ միայն յոյս մը սրտին մէջ մնացեր էր Լճրանուհի ողորմութիւնը : — Լճրանուհի իր երկու անմեղ տղաքը պզտիկ անկողինի մը վրայ անուշ քուն կ'ըլլային . իսկ ինքը մէկ կողմանէ կ'աշխատէր, ու մէկալ կողմանէ ալ Լճրանուհի կ'աղաչէր . ու արտասուալից աչուրները երբեմն երբեմն երկինք վերցընելով որդիական սոսկալիութեամբ մը Լճրանուհի

տուժոյ կը յանձնէր ինքզինքը ու իր տը
ղաքները : Այն թէ վիշտ քաշէին յոգ-
նած կամ ձանձրացած էր , վասն զի լաւ
գիտէր որ վշտաց ու ցաւերու մէջն է որ
առաքինութիւնը կը զտուի , ու հոգին
կը փայլի կը գեղեցկանայ , հապա կու
լար ու կը հեծէր իր մոլորեալ ընկերո-
ջը վրայ , որ ընտանեաց ու աշխատու-
թեան սէրը մէկդի ձգած օրն 'ի բուն ու
գիշերուան մեծ մասն ալ խաղալու ու
խմելու կ'անցընէր . ու բոլոր ունեցածը
չունեցածը մոխրէն վատ խեղճ ընկերո-
ջը հագուստներն ալ գրաւի դրեր էր .
տունը ալ բան մը մնացած էր . Արանու-
հին ալ սրտադողի մէջ կ'ալեկոծէր . որ
չըլլայ թէ Յակոբ յուսահատութենէն
զողութեան ալ ձեռք զարկած ըլլայ , ու
մէկ օր մը բռնուի ու շղթայի զարնուի .
ու . . . Ա՛հ , Մտուած իմ , կանչեց , Մ-
տուած իմ , քու Արդւոյդ սուրբ վեր-
քերուն համար ըլլայ , իրեն խտացեալ
սիրտը պատուէ . . . այս խեղճ անմեղնե-
րուն համար ըլլայ՝ պահէ զինքը . ո՛հ ին-
քը արժանի է որ երեսէ ձգես , բայց
այս իրեք տարուան թափած արցունք-
ներս շարժեն քու գթութիւնդ : Տուր
որ տեսնէ իր սխալմունքը ու իր բռնած
ճամբուն գէշութիւնը , ճանչնայ իր պարտ-
քերը ու դառնայ հայր ըլլայ :

Այնպէ՛ս ալ յանկարծ շնկոց մը լսուե-
ցաւ — Յակոբն էր որ իր անառակ ըն-
կերներուն թեւը մտած գինով գինով
տուն կը դառնար : — Արանուհին մէկէն
ցատքեց ու կանթեղը ձեռքը վազեց
դուռը բացաւ . ու երեսը ինտոււմ ընե-
լով , դարձաւ “ Ե նորհակալ եմ , շնոր-
հակալ եմ , պարոններ , կանչեց , ձեր այս
մարդավարութեանը ” . ու երկանը
թեւէն բռնելով սանդուխէն վեր ելելու
կ'օգնէր . Յակոբին խեղքը վրան չէր , կը
միմուար կը յիշոցէր . բոլոր անառակու-
թեամբ ու խմելով անցուցած նոյն գի-
շերը , ծնկուրները չէին բռնէր . վեր ե-
լաւ չելաւ՝ մէկէն անկողինին վրայ
փռուեցաւ մնաց : — Արանուհին , ա-
չուրները մթնցած , սաստիկ այլայլու-
թիւն մը վրան տիրեց ու չնչասպառ
բազմոցին վրայ ընկաւ : — Ահար մէկը

որ զինքը վերցընէ . Մտուած էր զրկեր
այս թմրութիւնը , որպէս զի ցաւոցը
սաստիկութիւնը մահաբեր հետեանք
չունենայ : — Տղաքը դեռ անուշ քունի
մէջ էին :

Բայց Յակոբ քանի մը ժամէն գըլ-
խուն ծանրութիւնը անցընելով և անօ-
թութիւն զգալով՝ յանկարծակի աչուը
ները բացաւ — լուսցած էր — մէյմ'ալ
ինչ տեսնէ . Արանուհին ինկած չնչա-
պառ , երեսը պատ դարձած , ու գիտա-
խուի : — “ Արանուհի , Արանուհի . ”
— Պատասխան չկայ . կայծակէ մը զար-
նուածի պէս վեր ցատքեց , ձեռքը ա-
մուսնոյներեսին վրայ դրաւ — ամենեւին
պաղ — Ի՞նչ է ինչ է . . . — Այնպիսի
մեռեր է , աղաղակեց յուսահատաբար
ձեռքը ճակատը զարնելով , ես սպաննե-
ցի զինքը . արթնցան տղաքը ու անկո-
ղինէն նետուելով հօրերնուն քով վազե-
ցին ու սկսան լալ պոռալ առանց ամե-
նեւին պատճառը գիտնալու : — Յակոբ
շփոթած յուսահատած գլուխը ծեծե-
լով հեղեղի պէս արցունք թափելով
կ'աղաչէր կը պաղատէր Արանուհին որ
ներէ մինչև հիմա իր ձեռքէն իբրեւ
հարսն ու իբրեւ մայր քաշած վշտերուն :
— Բայց լսող չկար — ու վեր վերցընե-
լով տղաքը մօրերնուն քովը բերաւ ու
Ա՛հ որդեակք իմ , կ'ըսէր լալով , համ-
բուրեցէք ձեր մայրը ու ըսէք որ ինծի
թողութիւն տայ :

Ինմեղ տղոցը ճիշն ու թափթըփած
ջերմ կաթիլները՝ արթնցուցին զԱրա-
նուհին իր խորին թմրութենէն . աչուը
ները բացաւ , տեսաւ զՅակոբ որ ծըն-
կան վրայ եկած կուլար կ'ողբար յուսա-
հատութեամբ , ու թողութիւն կը խըն-
դրէր . ու ինկաւ պլլուեցաւ իրեն ու
“ Ա՛հ սիրելիդ իմ , Մտուածմէ միայն
թողութիւն ինդրենք — ըսաւ հեկե-
կալով — ա՛հ մի լայք արդեակք իմ , ձեր
այդ արցունքները Մտուածոյ ընծայեցէք ,
և ուրախութեամբ շնորհակալ եղէք ի-
րեն անբաւ գթութեանը որ ձեր հայ-
րը նորէն ձեզի շնորհեց :

Այն առտուրնէ վերջը տունը բոլոր
փոխուեցաւ : Յակոբ ձեռք զարկաւ ան-

խոնջ աշխատելու . ճանցաւ իր ամուսնոյն սրտին ազնուութիւնն ու անկեղծութիւնը , ու սկսաւ ճշմարիտ ու առաքինի սիրով մը սիրել զինքը . չափ դրաւ իր ծախքերուն . և թէպէտ չարամիտ ու անառակ ընկերներուն բերանը ընկաւ , բայց ինքը իր խղճմտանքին ձայնին մտիկ դրաւ , ու բանի տեղ չդրաւ այն չարաւ սիրտ երիտասարդաց ծաղրական ու հեգնական խօսքերուն . վասն զի փորձով իմացած էր որ՝ չար ու անկարգ մարդիկ առաքինիներուն վրայ գէշ կը խօսին ու կը ծիծաղին , բայց ներսէն ուզեն չուզեն կը գովեն զիրենք ու կը պատկառին անոնցմէ :

Վոյն օրերը այն անզգամ ու անառակ երիտասարդներէն մէկը գինետունէն ելած ժամանակը՝ իրենպէսներուն մէկուն հետ կռուի ի յնալով դանակով զարնուեցաւ մեռաւ : (Յակոբայ համար աւսիկայ լստուծմէ զրկուած դաս մըն էր . 'Տ', կ'ըսէր , ես անոր տեղն եղած ըլլայի՝ հիմա ո՛ր գացած պիտի ըլլայի . աս կ'ըսէր ու անոյշ արցունքներ կը թափէր :

Լնկէ ետեւ (Յակոբ արուեստաւորներու նախանձելի բարի օրինակ մը եղաւ . վեց ամսուան մէջ բոլոր ամենայն բան կարգի դրաւ . տունը տեղը շտկեց , ու միակերպ աշխատելով՝ բոլոր ըրած պարտքերը հատուցանելէն վերջը՝ կամաց կամաց չափաւոր հարստութեան ալ տէր եղաւ : Ու ամէն անգամուն որ Լըրանուհիին հետ իր առջի կենացը վրայ կը խօսէր , կը պատմէր թէ ինչպէս գինետուն ու անոր նման գէշ տեղի մը մօտէն անցած ժամանակը՝ երեսը տրտմութիւն մը կը պատէր , ու սիրտն ալ մեծ անհանգստութիւն մը . ու կարծես թէ կ'ըսէր , երկթէ ձեռք մը սիրտս կը ճրմէր , ու ինծի ստէպ կ'աղաղակէր՝ թէ « Յիշէ զլստուած որ միշտ զբեզ կը տեսնէ , յիշէ քու ընտանիքդ » , — Խեղճ Լըրանուհիին թափած արցունքներն ու աղօթքներն էին անոնք . վն զի — Լըրաքինի ու հաւատարիմ հարսի մը սրտին իղձերն ու աղաչանքները լստուծոյ դիմաց քաղցրահոտ խնկերէ աւելի անուշ են ու հաճոյական :

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒԼԻՈՍ ԿԵՍԱՐ

Ողբերգութիւն Գոռիէլմուսի Շէյքսպիրի՝

ՅՈՒԼԻՈՍ ԿԵՍԱՐ որ իր մեծամեծ քաջութիւններովը հռովմայեցւոյ իշխանութիւնը շատ փառաւորներ էր , գոհ չըլլալով հասարակապետութեան իշխանապետութեամբ , կ'ուզէր նաեւ թաւաւորական իշխանութիւնը նորոգել . բայց որովհետեւ թագաւորութեան անունը ժողովրդեան ատելի բան մըն էր , կը ջանար առատաձեռն պարգևներով ու քաղցրութեամբ սրտերնին շահելու : (Ներակոյտը իմանալով Կեսարու միտքը , ոմանք իրեն կողմը կ'ուզէին բռնել մեծամեծ ակնկալութիւններով . ասոնց գլխաւորն էր Սարկոս Լնտոնիոս հիւպատոսը . իսկ ոմանք ալ ազատութեան սիրով վառուած՝ կ'ուզէին զԿեսար մեռցնել . ասոնց գլուխ կեցաւ Բրուտոս որ թէպէտ Կեսարու մեծ սիրելին էր ու անհարազատ որդին , բայց սակայն հայրենեաց սէրը աւելի մեծ սեպելով , միացաւ իրեն նման ազատասիրաց հետ զԿեսարը դաւաճանելու : Հանդիսաւոր օր մը որ Կեսար Կապիտոլին եկաւ ծերակուտին հետ խորհրդի նստելու , յարմար ժամանակ սեպեցին դաւակիցներն , ու յանկարծակի յարձակեցան Կեսարու վրայ ու չորս կողմէն զինքը զարկին ու սպաննեցին : Ս'եր դրած հատուածը ասկէց վերջը կը սկսի . Բրուտոս կուգայ ժողովրդեան կ'իմացնէ Կեսարու մահը . իրմէն ետեւ կուգայ Լնտոնիոս ու Կեսարու դամբանականը կ'ընէ : Ս'ենք ըստ կարելոյն հաւատարմութեամբ՝ այս հռչակաւոր ու գեղեցիկ հատուածը կը թարգմանենք ոտանաւորը ոտանաւոր ու արձակ մասերն ալ նոյնպէս պահելով . ուրով հեղինակին ոգին ու բռնած ոճն ալ աւելի լաւ կրնան իմանալ ընթերցողը :